

IZOBRAZBA VJEROUČITELJA NA NAŠIM UČILIŠTIMA

JOSIP BALOBAN
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Kaptol 29/II
10000 Zagreb

Izvorni znanstveni rad
Priljeno 12. 8. 1998.
UDK 371.123:268

Sažetak

Tematika izobrazbe vjeroučitelja pretresa se u odrednicama statističkih pokazatelja, u okvirima teološko-religijskopedagoške izobrazbe i u kontekstu društva i Crkve u kojima se ta izobrazba događa. Iz statističkih podataka 90-tih godina proizlazi sljedeće: adresati filozofsko-teološkog studija stubokom su se promijenili; laici čine više od 2/3 svih studenata/studentica; rapidno se smanjuje broj imatrikuliranih redovnica i najveći dio studenata na institutima su kandidati za vjeroučitelje. S tim u svezi reorganizirani teološki studij mora imati u vidu tri profila zvanja: 1. zvanje isključivo na razini župne zajednice; 2. zvanje na razini prosvjete i 3. zvanje u raznim izvanckvenim/društvenim djelatnostima u kojima djeluje "teolog neklerikalnog tipa". U teološko-religijskopedagoškoj izobrazbi budućih vjeroučitelja važno je učiniti potrebnu i učinkovitu reformu. Teološka izobrazba događa se u kontekstu društva i Crkve. Ostaje krnjom ako nije podupirana od izvanučilišnih čimbenika. Nastupa vrijeme trijeznih procjena, radikalnih zahvata i odmjerenih planova.

ključne riječi: izobrazba, vjeroučitelj, školski vjeronauk, statistički pokazatelj, reforma studija

0. UVODNE NAPOMENE

Polazeći od podnaslova **Katehetskog kolokvija**, koji glasi "Aktualno stanje školskog vjeronauka i župne kateheze u Crkvi u Hrvata", smatram da je i temu "Izobrazba vjeroučitelja na našim učilištima" nužno analizirati u daleko širem crkveno-društvenom i obrazovno-odgojnom kontekstu, nego što to na prvi pogled sugerira naslov izlaganja. Nije riječ samo o izobrazbi vjeroučitelja per se, nego o vjeroučiteljima kako za školski vjeronauk tako i za župnu katehizaciju; ne samo o kadru potrebnom Crkvi i njezinoj djelatnosti, nego i o društvu čiji je punopravni sastavni dio i vjeroučitelj; ne samo o jednom profilu vjeroučitelja, nego najmanje o dva, ako ne i više. Ako smo se od 1945. do 1990. godine, osobito u Hrvatskoj silom nametnutim prilikama, koncentrirali isključivo na izobrazbu vjero-

učitelja za župnu katehizaciju, a od 1990. godine volens-nolens iz povijesne nužnosti na izobrazbu vjeroučitelja za školski vjeronauk, onda je krajnje vrijeme da se sada, nakon nekoliko godina funkcioniranja modela vjeronauka u školi, orijentiramo na izgradnju jednog i drugog profila vjeroučitelja imajući pred očima teorijski jasnu potrebitost, a u pastoralnoj praksi do sada veoma loše ostvarenu komplementarnost između školskog vjeronauka i župne katehizacije. Godine početnog privikavanja i dijelom opravdanog nesnalaženja i u tome dopustivih pogrešaka i promašaja na svim crkvenim razinama trebaju biti iza nas, a nastupa vrijeme *trijeznih procjena, radikalnih zahvata i odmjerenih planova*.

Stoga smatram da je tematiku izobrazbe vjeroučitelja na našim teološkim učilištima nužno problematizirati, najprije u odrednicama statističkih pokazatelja, koji pokazuju

određene trendove, upućuju na neke zaključke te sugeriraju i određene naznake za budućnost. Zatim pretresati u okvirima teološko-religiozno-pedagoške izobrazbe budućih vjeroučitelja. Svu tu teološku izobrazbu nužno je analizirati, a dakako i projektirati u kontekstu društva i Crkve u kojima se spomenuta izobrazba događa.

1. STATISTIČKI POKAZATELJI OPOMINJU I TJERAJU NA RAZMIŠLJANJE

Život nije statistika, ali se jednim dijelom pojedini segmenti života tumače statistikom, kao uostalom i matematikom i kemijom. Drugim riječima, Katolička crkva u Hrvatskoj mora na pragu trećeg tisućljeća neodložno i trezveno poći od povijesne činjenice i nužnosti, tj. od toga koliko joj vjeroučitelja treba za školski vjeronauk i za župnu katehizaciju; mora uzeti u obzir broj trenutno djelatnih vjeroučitelja, osobito u školi, i budno, ustvari racionalno pratiti kretanje broja studenata/studentica vjernika laika. Budući da se radi o Crkvi u Hrvata koja uključuje i katolike u Bosni i Hercegovini i u zapadnoj europskoj dijaspori, potrebno je u svezi s tom tematikom planirati i za pastoralne potrebe i izvan hrvatskih granica.

Za potrebe Republike Hrvatske po postojećim procjenama potrebno je više od 3.000 vjeroučitelja/vjeroučiteljica za predškolski odgoj, za osnovnu i srednju školu s po 2 sata vjeronauka tjedno. U ovaj broj ne ulaze svi oni koji će kao vjeroučitelji djelovati full-time u župnoj katehizaciji. Broj trenutno djelatnih vjeroučitelja u školi, prema podacima Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske od 29. travnja 1998., iznosi ukupno 2.351 s tim da je 2.117 vjeroučitelja u redovnom radnom odnosu, a ostali su vanjski suradnici¹. U osnovnim školama radi 2.035, a u srednjim 316 vjeroučitelja². Od navedenog broja časne sestre čine oko 450 vjeroučiteljica, a ostalo se odnosi na svećenike i na laike. Zasada Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, koji postoji od 1994. godine, nema podatke o svim u školi djelatnim vjeroučiteljima svih (nad)biskupija u Hrvatskoj. To samo govori u prilog tezi o nefunkcio-

niranju pojedinih biskupijskih katehetskih ureda i o lošem kontaktu tih ureda s Nacionalnim katehetskim uredom HBK-e. Prema podacima dobivenim od Nacionalnog katehetskog ureda, koji se odnose na (nad)biskupije: zagrebačku, varaždinsku, požešku, dubrovačku, krčku, šibensku, porečko-pulsku, ukupan broj vjeroučitelja (svećenika, redovnica i vjernika laika) je 1.319³.

Kretanje broja studenata/studentica vjernika laika na teološkim učilištima u Hrvatskoj ukazuje na jasne trendove i posreduje važne spoznaje. Desetak godina prije državno-političkih promjena u Hrvatskoj na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u

-
- 1 Vidi dopis Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske od 29. travnja 1998. upućen Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (KLASA: 602-01/98-01/521; URBROJ: 532-06-01/1-98-2).
 - 2 Usp. Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske (1998).
 - 3 Vidi IZVOR PODATAKA: Popis vjeroučitelja/vjeroučiteljica Nadbiskupije zagrebačke Katehetskog ureda Nadbiskupije zagrebačke za školsku godinu 1997./98. zaključno s 19. prosinca 1997.; Zapisnik primopredaje osobnika vjeroučitelja Katehetskog ureda Nadbiskupije zagrebačke novoosnovanoj Biskupiji varaždinskoj od 6. studenoga 1997.; Zapisnik primopredaje osobnika vjeroučitelja Katehetskog ureda Nadbiskupije zagrebačke novoosnovanoj Biskupiji požeškoj od 6. studenoga 1997.; Izvješće Katehetskog ureda Biskupije dubrovačke Nacionalnom katehetskom uredu Hrvatske biskupske konferencije za šk. god. 1996./97.; Izvješće Povjerenstva za katehizaciju Biskupije krčke Nacionalnom katehetskom uredu Hrvatske biskupske konferencije za šk. god. 1995./96.; Izvješće Povjerenstva za vjeronauk Biskupije šibenske Nacionalnom katehetskom uredu Hrvatske biskupske konferencije za šk. god. 1995./96.; Izvješće Povjerenstva za vjeronauk Biskupije porečko-pulske Nacionalnom katehetskom uredu Hrvatske biskupske konferencije za šk. god. 1995./96. Od 1.319 vjeroučitelja 621 je svećenik, 227 redovnica i 471 vjernik laik. Neredovito slanje podataka Nacionalnom katehetskom uredu govori samo u prilog tezi o slabim kontaktima biskupijskih katehetskih ureda s Nacionalnim katehetskim uredom, koji je zadužen za opći pregled i cjelovitu informaciju na razini Hrvatske. Spomenuti odnos između svećenika, redovnica i vjernika laika kao vjeroučitelja u školi promijenit će se, dakako, početkom trećeg tisućljeća u korist vjeroučitelja laika, kada se svećenici i redovnice budu povukli iz škole bilo zbog starosnih bilo zbog nekih drugih razloga.

Zagrebu u zimskom semestru ak. god. 1981./82. vjernici laici činili su 10,55% (23), redovnice 1,37% (3), a svećenički kandidati 88,07% (192) od svih imatrikuliranih studenata⁴. Početkom 90-tih godina dolazi do dvostruke promjene: raste broj upisanih i mijenja se odnos svećeničkih i nesvećeničkih kandidata na teologijama. Teološka učilišta širom Hrvatske postižu preko 1.000 upisanih već u zimskom semestru ak. god. 1990./91. Dosada najveći broj upisanih bio je u zimskom semestru ak. god. 1992./93. Tada je bilo ukupno 2.085 upisanih studenata/studentica⁵. Od toga su svećenički kandidati činili 24,70% (odnosno 515 bogoslova), redovnice 7,77% (odnosno 162 redovnice), a laici 67,53% (odnosno 1.408 vjernika laika i vjernica laikinja). Poslije te ak. godine i toga zimskog semestra događa se neujednačeno kretanje s povremenim blagim porastima i opadanjima. Zanimljivo je da se u posljednje dvije ak. god. (1996./97. i 1997./98.) očituje trend opadanja broja imatrikuliranih, osobito u posljednjoj godini. Tako se u ljetnom semestru ak. god. 1997./98. broj spustio na 1433 imatrikulirana studenta od kojih vjernici laici čine 71,38% (1.023), redovnice 2,93% (42), a svećenički kandidati 25,61% (367)⁶. Iznimno je zanimljivo da studentice laikinje tvore 52,26% (749) svih upisanih studenata/studentica.

Broj imatrikuliranih studenata/studentica u dekadi u kojoj živimo (od ak. god. 1989./90. do 1997./98.) dovodi nas do više relevantnih spoznaja, koje ukazuju na određene zaključke, štoviše tjeraju na ozbiljno promišljanje, dapače, na svojevršno reformiranje teološkog studija i obrazovanja u Hrvatskoj općenito, a posebno u odnosu na izobrazbu budućih vjeroučitelja. Spoznaje jesu: A) Adresati filozofsko-teološkog studija s obzirom na kandidate stubokom su se promijenili. Tek svaki četvrti student teologije je svećenički kandidat, dok je pedesetih i šezdesetih godina studij teologije, uz neznatne iznimke, bio privilegij samo svećeničkih kandidata, dakle muških osoba. B) Laici tvore više od 2/3 svih studenata/studentica. Unutar te grupe vjernice laikinje čine većinu, te je stoga opravdano go-

voriti o svojevrsnoj feminizaciji teološkog studija u odnosu na broj upisanih laika uopće. Tu feminizaciju potvrđuje i sveukupan broj imatrikuliranih, jer primjerice u ak. god. 1997./98. laikinje i redovnice čine 55,19% (791) svih imatrikuliranih studenata/studentica. C) Od sredine 90-tih godina najveće opadanje manifestira se u broju časnih sestara, čiji se broj prepolovio, a u odnosu na kraj 80-tih godina (u zimskom semestru ak. god. 1989./90.), kada ih je bilo upisano 122, smanjio se u ljetnom semestru akad. god. 1997./98. za 65,58% (na 42 re-

4 IZVOR: Izvještaj o radu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu za akad. god. 1981./82., 6.

5 Broj ukupno upisanih studenata/studentica na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, te na svim teologijama i institutima širom Hrvatske u razdoblju od 1989./90.-1997./98. dobiven je iz sljedećih izvora podataka:

- Upisna knjiga Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1970./71.-1990./91. i 1991./92.-
- Knjiga evidencija upisanih studenata Katehetskog instituta KBF-a br. XVI, šk. god. 1980./81.-
- Knjiga evidencija o upisanim studentima na Institutu za teološku kulturu laika KBF-a, Zagreb 1968./69.-
- Upisna knjiga Instituta za crkvenu glazbu KBF-a, Zagreb 1963.-
- Upisna knjiga br. I. i Matična knjiga br. 2. Instituta za duhovnost KBF-a 1987./88.-1992./93.; 1993./94.-
- Upisna knjiga Teologije u Splitu 1973./74.-
- Upisna knjiga studenata Teološko-katehetskog instituta u Splitu - Upisni svesci: 1989./90.; 1990./91.; 1991./92.; 1992./93.; 1993./94.; 1994./95.; 1995./96.; 1996./97.; 1997./98.
- Teologija u Đakovu. Knjiga upisa studenata od 1968.-
- Arhiv Instituta za teološku kulturu, Đakovo od 1992.-
- Teologija u Rijeci. Upisna knjiga od 1966.-
- Katehetsko-pastoralni institut u Rijeci. Upisna knjiga od 1990.-
- Teološko-katehetski institut u Rijeci. Upisna knjiga od 1992.-
- Upisnik đaka Franjevačke teologije u Makarskoj 1936./37.-
- Arhiv: Indeks teologije, knjiga ocjena Filozofsko-teološkog instituta DI, Zagreb 1959-1992. i 1992.-
- Imenici od 1979./80. do 1997./98.: Odjel za kršćanski nazor DI, Zagreb
- Arhiv tajništva Visoke teološke-katehetske škole, Zadar 1992./93.-

6 Usp. isto.

dovnice)⁷. Samim tim se potencijalno smanjuje i broj budućih časniha sestara kao vjeroučiteljica u školi i na župi. D) Najveći dio laika koji upisuju teološki studij, osobito na razini postojećih instituta, kandidati su za vjeroučitelja/vjeroučiteljicu u školi. Zasada je angažman vjeroučitelja laika u župnoj katehizaciji upitan, jer župne zajednice ne mogu ili nisu spremne na puno radno vrijeme zaposliti vjeroučitelja sa svim pravima i obvezama koji se odnose na zaposlenika. E) Prvotna motivacija kod dijela studenata na Fakultetu/teologiji i kod najvećeg dijela studenata na institutima za teološku kulturu laika i na Institutu za kršćansku duhovnost nije školski vjeronauk.

Hijerarhijsku Crkvu, kao i profesore teologije, iznenadilo je i zateklo povećanje broja studenata laika. Već se dobro raspravom i s dogovaranjem o profilu zvanja odnosno zanimanja studenata laika. Događa se da diplomirani teolozi, koji ne žele djelovati kao vjeroučitelji u školi, imaju puno teškoća u društvu i u Crkvi ako se kao teolozi žele angažirati u punom radnom odnosu. Reorganizirani teološki studij na teološkim učilištima s obzirom na laike mora imati u vidu tri profila zvanja: 1. zvanje isključivo na razini župne zajednice (unutarcrkveno zvanje); 2. zvanje na razini prosvjete s mandatom i 3. zvanje u raznim novinarskim, izdavačkim, socijalnim, zdravstvenim, prosvjetnim, vojnim, gospodarstvenim i drugim granama u kojima vjernik laik djeluje u ime Crkve kao laik teolog. Ukratko, mora se ići za stvaranjem i zapošljavanjem "teologa neklerikalnog tipa", "pastoralnog djelatnika neklerikalnog/neredovničkog tipa", kao što smo krenuli u realiziranje "vjeroučitelja neklerikalnog tipa", doduše, dosada samo na razini škole. A što je sa župom?

2. TEOLOŠKO-RELIGIJZKO-PEDAGOŠKA IZOBRAZBA BUDUĆIH VJEROUČITELJA

Iako je vjeroučitelj u naslovu ove točke, istodobno puno toga vrijedi za izobrazbu pastoralnog djelatnika općenito. Parcijalno i selektivno tematiziranje teološko-religij-skopedagoške izobrazbe, svedene samo na vjeroučitelja, odgodit će opet za nekoliko

godina rješavanje temeljnih pastoralnih problema hrvatske Crkve, dok će nam istodobno vjera i crkvenost ići u neželjenom pravcu. Ovaj kolokvij mora biti impuls za sveobuhvatniji pastoralni zaokret u Hrvatskoj. To znači da kada govorimo o izobrazbi vjeroučitelja per se, moramo istodobno, barem zasada u drugom planu, imati pred očima školovanje svakog dušobrižnika kako klasičnog tako i novog profila. Kao što je u Hrvatskoj dosada teolog općenito bio "reduciran" samo na mušku i zaređenu osobu, tako je i dušobrižnik bio i još je uvijek blisko povezan s osobom koja pripada kleru ili redovništvu. Pastoralni asistenti/referenti i referenti zajednice su muške i ženske osobe, koje nisu ni klerici ni redovnici. O tim zvanjima Crkva u Hrvatskoj mora neodložno razmišljati i početi ih uvoditi. Ratno i poratno stanje ne opravdavaju hrvatsku Crkvu za puno toga dosad propuštenoga na razini teoloških učilišta i na razini župnih događanja i ostvarenja.

Teološko-religijskopedagoška izobrazba vjeroučitelja školskog vjeronauka i župne katehizacije ostvarivat će se i u budućnosti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu i njegovim teologijama, te na katehetskim institutima. Namjesto da se postojeće energije više usmjeruju i troše na dotjerivanje programa studija i na veću suradnju između učilišta i ustanova u kojima djeluju vjeroučitelji, energija se troši na prevladavanje dijelom opravdanih, a dijelom neopravdanih nesporazuma nastalih u crkvenom školstvu u Hrvatskoj. Za tapkanje na mjestu odgovorni su instituti, Katolički bogoslovni fakultet i biskupi⁸. Sada je manje važan stu-

⁷ Usp. isto.

⁸ Važno je razlikovati između instituta osnovanih pri KBF-u u posljednjih četrdesetak godina i instituta i B-studija na Teologijama afiliranim KBF-u Sveučilišta u Zagrebu. Dok su "zagrebački instituti" osnovani od KBF-a i imaju svoje od KBF-a potvrđene statute, dotle instituti pri Teologijama afiliranim KBF-u nijednim pravnim aktom nisu potvrđeni od KBF-a. Stoga se odgovornost za nastalu situaciju, posebno u odnosu na dodjeljivanje diploma studentima polaznicima tih instituta, ne može jednako prenijeti na sve (su)odgovorne čimbenike, a najmanje na KBF Sveučilišta u Zagrebu.

nje, a manje kao zanimanje, za razliku od drugih zvanja i zanimanja. U toj opredjeljenosti za zvanje vjeroučitelju se pruža podrška i u kasnijoj permanentnoj izobrazbi, koja je zasada više simbolična i pojedinačna, nego planski ostvarivana i univerzalno za našu hrvatsku Crkvu koncipirana. Isto tako vjeroučitelja se već tijekom njegove dodiplomske izobrazbe, kao i kasnije usmjeruje na činjenicu da on djeluje u ime dvojakog autoriteta za razliku od ostalih svojih kolega u prosvjeti. Ta stvarnost povećava njegov senzibilitet i njegovu odgovornost unutar postojećeg društvenog konteksta u kojem svaki autoritet ima svojih teškoća i kriza. Vjeroučitelj je istodobno iskreni i vjerni kršćanin, a isto tako odgovorni i integralni odgojitelj: kada ureba, i kritički građanin. Svoje autoritete ne doživljava kao suprotnosti, već kao komplementarnosti u specifičnim nadležnostima, koje su u službi promaknuća cjelovitog i vjernički usmjerenog mladog čovjeka. Već tijekom izobrazbe vjeroučitelj mora spoznati da njegov status u društvu općenito nema nikakvih prednosti, a ne smije imati ni negativnosti. On obavlja hvalevrijednu i nadasve odgovornu crkvenu zadaću, a isto tako ostvaruje za društvo plemenito i korisno zvanje.

Teološka izobrazba ostat će krnja, što više djelatnost vjeroučitelja ići će u smjeru dušobrižničke sterilnosti, ako ignorira kontekst Crkve. To znači sljedeće: a) vjeroučitelj je bitno čovjek Crkve neovisno o tome da li djeluje u školi ili u župi¹²; b) za vjeroučitelja u školi posebno je važan ispravan i kontinuiran odnos prema župniku u župi¹³; c) vjeroučitelj je točka spajanja školskog vjeronauka i župne katehizacije¹⁴; d) relevantnost duhovno-vjerničkog identiteta vjeroučitelja. Što se u tom smjeru čini od strane teoloških učilišta, katehetskih ureda i Biskupske konferencije¹⁵? e) koliko se mjesni biskup brine za vjeroučitelje od izobrazbe do praćenja vjeroučitelja u njegovom životu i djelovanju¹⁶?

(Nabrojene točke od a) do e) ukazuju na to da se Crkva u Hrvatskoj s tim pitanjima mora stalno suočavati, nastojeći ih maksimalno rješavati.)

4. ZAKLJUČAK

Uz nevidljivo i vidljivo djelovanje Očeva i Isusova Duha u Crkvi i u svijetu, Kristova Crkva u Hrvatskoj na pragu trećeg tisućljeća neodložno mora pristupiti planiranju svoje pastoralne strategije. U ovom kontekstu to znači planiranje u odnosu na vjeronauk u školi i u odnosu na župnu katehizaciju; u odnosu na pastoralne djelatnike "klerikalnog/redovničkog/neklerikalnog tipa". To planiranje uključuje jasnu opredijeljenost i za nove profile zvanja odnosno dušobrižnika sa svetim redom i bez njega, primjerice oženjenih đakona, te pastoralnih referenata/referentica, do vjeroučitelja volontera i drugih pastoralnih suradnika. Iz te strategije proizlazi sljedeće:

1. Od biskupa Hrvatske očekuje se da se kao prvi odgovorni za pastoralno djelovanje Crkve u hrvatskom društvu odrede u svezi s novim profilima dušobrižnika (oženjen đakon, pastoralni referent, "vjeroučitelj neklerikalnog tipa" na razini župe i drugi laički pastoralni suradnici). Ti novi profili nadopuna su i obogaćenje već postojećim

-
- 12 On ne može naučavati svoje privatno učenje, ne može živjeti i postupati prema dva kriterija, tj. po jednom u školi i u župi, a po drugom u privatnom životu. On je vjernik 24 sata na dan.
 - 13 Vjeroučitelj ulazi u eklezijalni, subsidijarni, te na svoj način i u hijerarhijski princip Crkve. To znači da je on župnikov suradnik, a ne strani crkveni djelatnik u školi, koji nema nikakve veze sa župnikom i župnom zajednicom na čijem teritoriju djeluje.
 - 14 Vjeroučitelj, koji je puno radno vrijeme angažiran u školskom vjeronauku, a tijekom tjedna je, prema svojim mogućnostima, nazočan i u događanjima župe, na najbolji mogući način obedinjuje sve ono što roditelji i vjeroučenici nerijetko nedovoljno prepoznaju kao prirodnu komplementarnost između školskog vjeronauka i sakramentalizacije na razini župe.
 - 15 Ovdje valja očekivati idejnu jasnoću, te bolju povezanost i kontinuiranu suradnju između svih tih crkvenih čimbenika. Potrebno je razviti modele rada za vrijeme dodiplomskog studija, te modele rada u duhovno-vjerničkom praćenju vjeroučitelja tijekom njihovog djelovanja u školi.
 - 16 Pođe li se od spoznaje da vjeroučitelj u školi djeluje i u biskupovo ime, da djeluje na razini župe kao prvi župnikov suradnik, onda je vjeroučitelj dušobrižnik per se i prvotna je biskupova briga u raznim smjerovima.

nje, a manje kao zanimanje, za razliku od drugih zvanja i zanimanja. U toj opredjeljenosti za zvanje vjeroučitelju se pruža podrška i u kasnijoj permanentnoj izobrazbi, koja je zasada više simbolična i pojedinačna, nego planski ostvarivana i univerzalno za našu hrvatsku Crkvu koncipirana. Isto tako vjeroučitelja se već tijekom njegove dodiplomske izobrazbe, kao i kasnije usmjeruje na činjenicu da on djeluje u ime dvojakog autoriteta za razliku od ostalih svojih kolega u prosvjeti. Ta stvarnost povećava njegov senzibilitet i njegovu odgovornost unutar postojećeg društvenog konteksta u kojem svaki autoritet ima svojih teškoća i kriza. Vjeroučitelj je istodobno iskreni i vjerni kršćanin, a isto tako odgovorni i integralni odgojitelj: kada ustreba, i kritički građanin. Svoje autoritete ne doživljava kao suprotnosti, već kao komplementarnosti u specifičnim nadležnostima, koje su u službi promaknuća cjelovitog i vjernički usmjerenog mladog čovjeka. Već tijekom izobrazbe vjeroučitelj mora spoznati da njegov status u društvu općenito nema nikakvih prednosti, a ne smije imati ni negativnosti. On obavlja hvalevrijednu i nadasve odgovornu crkvenu zadaću, a isto tako ostvaruje za društvo plemenito i korisno zvanje.

Teološka izobrazba ostat će krnja, što više djelatnost vjeroučitelja ići će u smjeru dušobrižničke sterilnosti, ako ignorira kontekst Crkve. To znači sljedeće: a) vjeroučitelj je bitno čovjek Crkve neovisno o tome da li djeluje u školi ili u župi¹²; b) za vjeroučitelja u školi posebno je važan ispravan i kontinuiran odnos prema župniku u župi¹³; c) vjeroučitelj je točka spajanja školskog vjeronauka i župne katehizacije¹⁴; d) relevantnost duhovno-vjerničkog identiteta vjeroučitelja. Što se u tom smjeru čini od strane teoloških učilišta, katehetskih ureda i Biskupske konferencije¹⁵? e) koliko se mjesni biskup brine za vjeroučitelje od izobrazbe do praćenja vjeroučitelja u njegovom životu i djelovanju¹⁶?

(Nabrojene točke od a) do e) ukazuju na to da se Crkva u Hrvatskoj s tim pitanjima mora stalno suočavati, nastojeći ih maksimalno rješavati.)

4. ZAKLJUČAK

Uz nevidljivo i vidljivo djelovanje Očeva i Isusova Duha u Crkvi i u svijetu, Kristova Crkva u Hrvatskoj na pragu trećeg tisućljeća neodložno mora pristupiti planiranju svoje pastoralne strategije. U ovom kontekstu to znači planiranje u odnosu na vjeronauk u školi i u odnosu na župnu katehizaciju; u odnosu na pastoralne djelatnike "klerikalnog/redovničkog/neklerikalnog tipa". To planiranje uključuje jasnu opredijeljenost i za nove profile zvanja odnosno dušobrižnika sa svetim redom i bez njega, primjerice oženjenih đakona, te pastoralnih referenata/referentica, do vjeroučitelja volontera i drugih pastoralnih suradnika. Iz te strategije proizlazi sljedeće:

1. Od biskupa Hrvatske očekuje se da se kao prvi odgovorni za pastoralno djelovanje Crkve u hrvatskom društvu odrede u svezi s novim profilima dušobrižnika (oženjen đakon, pastoralni referent, "vjeroučitelj neklerikalnog tipa" na razini župe i drugi laički pastoralni suradnici). Ti novi profili nadopuna su i obogaćenje već postojećim

-
- 12 On ne može naučavati svoje privatno učenje, ne može živjeti i postupati prema dva kriterija, tj. po jednom u školi i u župi, a po drugom u privatnom životu. On je vjernik 24 sata na dan.
 - 13 Vjeroučitelj ulazi u eklezijalni, subsidijarni, te na svoj način i u hijerarhijski princip Crkve. To znači da je on župnikov suradnik, a ne strani crkveni djelatnik u školi, koji nema nikakve veze sa župnikom i župnom zajednicom na čijem teritoriju djeluje.
 - 14 Vjeroučitelj, koji je puno radno vrijeme angažiran u školskom vjeronauku, a tijekom tjeđna je, prema svojim mogućnostima, nazočan i u događanjima župe, na najbolji mogući način objedinjuje sve ono što roditelji i vjeroučenici nerijetko nedovoljno prepoznaju kao prirodnu komplementarnost između školskog vjeronauka i sakramentalizacije na razini župe.
 - 15 Ovdje valja očekivati idejnu jasnoću, te bolju povezanost i kontinuiranu suradnju između svih tih crkvenih čimbenika. Potrebno je razviti modele rada za vrijeme dodiplomskog studija, te modele rada u duhovno-vjerničkom praćenju vjeroučitelja tijekom njihovog djelovanja u školi.
 - 16 Pođe li se od spoznaje da vjeroučitelj u školi djeluje i u biskupovo ime, da djeluje na razini župe kao prvi župnikov suradnik, onda je vjeroučitelj dušobrižnik per se i prvotna je biskupova briga u raznim smjerovima.

klasičnim profilima dušobrižnika (biskupa, svećenika, redovnica, te vjeroučitelja laika).

2. Crkvi u Hrvatskoj, osobito njezinom vodstvu i profesorima teologije, mora biti poznato koliko toj Crkvi za pet, deset ili dvadeset godina treba vjeroučitelja za školski vjeronauk i za župnu katehizaciju. Bez točne kalkulacije ostvarivat će se pastoralna rješenja ad hoc ili će, u daljoj budućnosti, doći do hiperprodukcije vjeroučiteljskog kadra.

3. Nužno je skladnije i koordiniranije djelovanje teologija i instituta s KBF-om Sveučilišta u Zagrebu. Regionalni odnosno biskupijski interesi i potrebe moraju se gledati i rješavati u sveukupnom kontekstu hrvatske Crkve, pa makar se neki programi ostvarivali samo na nekoliko godina/desetljeća, budući da to traži povijesna nužda.

4. Neosporno je potrebno prije isteka

ovog 20. stoljeća učiniti temeljna sociološka istraživanja u svezi sa školskim vjeronaukom i župnom katehizacijom, te u svezi s novim profilima crkvenih zvanja i na taj se način realno suočiti s pastoralnom istinom Crkve u Hrvatskoj.

Bolje je pastoralne probleme i pojedine crkvene teškoće dočekati sa stanovitim odgovarajućim rješenjima, nego tek nakon što se problemi nagomilaju i počnu stvarati krizne situacije, tražiti primjerena pastoralne rješenja. Izobrazba vjeroučitelja, njihov duhovno-vjernički identitet, te praćenje vjeroučitelja u radu i životu mora postati brigom svih relevantnih crkvenih čimbenika koji imaju veze s vjeroučiteljima. Na posljetku, dio suodgovornosti za svoju diplomsku i permanentnu izobrazbu i za svoj duhovno-vjernički identitet moraju ponijeti i sami vjeroučitelji.